

ikke nægtes, at der her er en Forskel, men jeg vil dog for mit Vedkommende hævde, at som Helhed maa det siges, at Loven absolut paa dette Omraade mest har virket gavnligt og har gjort den tilsigtede Nytte. En Lov kan jo bruges paa mange Maader ude i Livet, og ser man paa, hvorledes denne er bleven praktiseret i det virkelige Liv, falder det selvfølgelig i Øjnene, at enkelte Statshusmænd ikke sidde saa godt i det, men det er ikke Lovens Skyld. Det ligger i, at det hænder, at der er Mennesker, der ved denne Lovs Bestemmelser slippe til at faa et Husmandsbrug, som aldrig burde have haft det. Det kan ingen Kommission forhindre, selv om den gør sit bedste, men det er noget, som vil blive sjældnere og sjældnere, efterhaanden som man vinder Erfaringer. For at faa et Statshusmandsbrug bør man selvfølgelig være i Besiddelse af visse Egenskaber, Statshusmændene skulle forstaa at drive Landbrug og have Lyst til Arbejdet. Saa vil Loven virke fortrinligt. Den er ogsaa given ud fra den Forudsætning, at det var saadanne Folk, der skulde have Laan. At en enkelt Mand kommer med, fordi han hører, at man saa let kan faa Jord, uagtet han ikke burde komme med, kan ske, men det hører heldigvis til Undtagelserne. Men efter hvad jeg har erfaret ved de Husmandsbrug, jeg har set, og de Folk, jeg har talt med, saa er det langt bedre at sidde i den Stilling, siden denne Lov er kommen, end før den Tid. I mange Tilfælde er det ligefrem en Fornøjelse at se, med hvilken Interesse disse Folk omfatte deres Brug og arbejde sig frem, idet de arbejde sig frem til Fordel for sig selv samtidig med, at de ere til Nytte for Samfundet. Alt i alt mener jeg, at Loven har gjort den tilsigtede Gavn overfor de vedkommende i saa høj Grad som muligt. Ved en Lovforanstaltning kan der altid paapeges Tilfælde, hvor den ikke virker godt, men i dette Tilfælde ville baade Kommissionen og de Mænd, som skulle have disse smaa Ejendomme, indhøste de rette Erfaringer.

Med Hensyn til det andet Formaal, om Loven har virket til Gavn for Samfundet i sin Almindelighed, maa der svares et ubetinget Ja. Det kan ikke bestrides, at de smaa Brug, der ere oprettede, betinge en mere intensiv, kraftig Dyrkning af en hel Del af Landets Jord. Og ikke alene det. Men de Mennesker, der komme til at bo i disse Brug, faa en Tilværelse, der nok kan have sine smaa Svagheder, men dog sidde de fleste af dem som selv-

stændige Mennesker i deres eget selvstændige Brug, de have Brug for deres Tænksomhed, de skulle jo gøre hele Arbejdet selv. Det er i høj Grad gavnligt for Samfundet, at denne Tilstand bliver mere og mere almindelig.

Der er blevet gjort forskellige Indvendinger, som ogsaa kunne være noget berettigede, der blev blandt andet sagt, at Følgen af denne Lov vilde blive forhøjede Jordpriser. Jeg har altid hørt til dem, der mene, at en saadan Lov skulde anvendes ganske jævnt, det vilde være det heldigste, om der foregik en ganske jævn Tilgang til disse Brug. Bliver Tilgangen pludselig, saa kommer netop en saadan uheldig Stigning af Jordpriserne. Der kan ogsaa være andre Ulemper derved, men for saa vidt angaar de Egne af Landet, som jeg kender, mener jeg alligevel, at man overdriver lidt. Hvad enten man vil have en saadan mindre Jordlod til Statshusmandsbrug eller købe den paa almindelig Maade — naar man har Penge selv —, vil man altid komme til at betale den med en temmelig høj Pris. Jeg sætter, som sagt, Pris paa den jævne Udvikling, saa vil man kunne undgaa dette. Muligvis er der ogsaa andre Maader at undgaa det paa, men det skal jeg ikke her komme ind paa.

Man har ogsaa sagt om denne Lov, at den giver Husmændene daarlig Jord og Jord, som ligger langt ude. Men jeg skal gøre opmærksom paa, at det er som Regel Husmændene selv, der vælge Jorden, og den Jord, som ligger langt borte fra den Ejendom, som den tilhører, er selvfølgelig den billigste. Derfor kan Jorden ofte være lige saa god. Der er Husmænd, som foretrække denne Jord, forudsat at der er en ordentlig Vejforbindelse dertil og i Særdeleshed de Bekvemmeligheder, som Landboerne sætte Pris paa, saasom at Mælkevognen gaar forbi. Jeg ser derfor ikke, at der er noget begrundet i den Kritik mod Lovens Udførelse, at Husmandsbrugene ligge paa Udmarken. Hvis imidlertid dette medfører store Ulemper, er det selvfølgelig uheldigt. Den egentlig usle Jord bør man aldrig anvende som Husmandsbrug. Af den Slags Jord findes just ikke noget videre der, hvor jeg har hjemme, derimod vil nok i andre Egne af Landet — og den burde ikke være Genstand for Dyrkning. Men paa den anden Side kan det ikke nægtes af dem, der kende noget til Landbrug, at den daarlige Jord ved kraftigt, ihærdigt Arbejde kan tvinges til at give Udbytte, og hvis en ung, kraftig